

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus V. De obreptione, & Subreptione rescriptorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

tatem gratiæ, semper attendi; sic ille à n. 563. cum alijs.

1400. Not. 4. supplicationem signatam, cui Pontifex annuit concedendo gratiam petitam, statim deferri ad officialem *prima data* nuncupatum, cuius munus est, illam in fine characterizare, hoc est, in fine illi apponere, seu adscribere tempus concessionis Papalis, secundum dicta, paucis, seu parvis duntaxat verbis v. g. *quarto Calend. Jun. apud S. Petrum, anno sec.* propter quod vocatur *parva data*. Et hæc est *prima data*; nec servit ad alium effectum, nisi ut faciat fidem apud D. Datarium, & memoriam gratiæ concessæ, vel concedendæ, ut ad datam illius temporis retrotrahatur; quin per hanc datam actus fiat perfectus.

1401. Sub hoc supplicatio sic characterizata per primam datam, revidetur à DD. Revisoribus, & finita revisione, à Domino Datario (cujus est *datare* omnes supplicationes tam gratiæ, quam justitiæ) rursus characterizatur, seu *datum* subscribitur, brevibus quidem, sed tamen pluribus, ac in prima verbis v. g. *datum Romæ apud S. Petrum, quarto Calend. Jun. anno secundo*; & hæc Datarij subscriptio temporis concessæ gratiæ, est *secunda data*; cui demum accedit *tertia*, differens à prioribus, quod plenius, ac latius extendatur in literis super supplicatione expeditis sic v. g. *datum Romæ, apud S. Petrum, anno Domini millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo sexto, Pontificatus nostri anno secundo*.

1402. Not. 5. si Pontifex resideat in palatio Vaticano, *datam* literarum inscribi *apud S. Petrum*; si in monte Quirinali, *apud S. Mariam majorem*; si in Villa Tusculana, *Tusculi*; si in arce Gandulphi, *in arce Gandulphi, Albanens. diæces.* & advertendum *annum Ecclesiasticum*, de stylo Curie Romanæ, incipere currere *ab octavo Calendis Aprilis*, qui est dies 25. *Martij*. Et ideo, quidquid in anno 1700. antecedit 25. Martij, juxta hunc stylum adhuc pertinet ad annum superiorem, nempe 1699. Hinc, si quis in Julio v. g. anni 1699. supplicavit pro aliqua gratia; si Pontifex illi annuat Calendis Martij, 1700. juxta annum solarem; *data juxta stylum Curie* erit: *Calendis Martij 1699.*

1403. Not. 6. per regulas Cancellariæ, hujus

officialibus præcipi, ut *distiones numerales* in literis Apostolicis, quæ *sub plumbo* expediuntur, ante *Calendas, Nonas, & Idus*, per literas & syllabas extensè scribantur, non per ipsas cifras numerales v. g. *.VI. Calendas*; quia facile posset fraus fieri apponendo *I.* ut fieret *.VII. Calend.* ut diceretur *septimo Calend.* quamvis ipsæ *Calendæ, Nonæ, & Idus* possint abbreviate scribi v. g. *Calend Non. &c.* Dixi: *quæ sub plumbo expediuntur.* Nam in literis, quæ expediuntur *in forma Brevis*, aliter se habet stylus, & solum succinctè dicitur: *datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 25. Januar. 1656. Pontificatus nostri anno secundo.* Hinc not. literas, aliter expeditas, esse de falso suspectas, tanquam contra stylum Romanæ Curie per text. c. *quàm gravi* 16. de crimine falsi.

Not. 7. *nomen Pontificis, & annum Pontificis, & annum Pontificatus*, esse de essentia *data*, ut probat Paulus Leo *in Praxi Sacr. Pœnitent. p. 2.* incipit autem à die Coronationis, & consecrationis; prius autem solum dicit: *suscepti à nobis Apostolatus officij, anno primo*; sic Zerola *in Praxi Episcop. p. 1. V. Papa.* Hæc pro aliqua rescriptorum notitia, potissimum ex Vincentio de Justis, *loc cit.*

Not. tamen. 8. has dispositiones, & observationes styli quoad annum, nomen Papæ, & similes sollennitates extrinsecas rescriptorum, requiri, *ut fidem faciant, ac probent in judicio*; idque ad cavendas plurimas cateroquin fraudes, ac falsitates, quæ frequenter in rescriptis verè suppositijs, & falsatis intervenire solent. Hæc de vi rescriptorum, qua plura *in seqq.*

ARTICULUS V.

De obreptione, & Subreptione rescriptorum.

Subreptio contingit, tacendo verum necessarium exprimendum in petitione; & obreptio, allegando falsum. Hinc rescriptum dicitur malè impetratum, quoties tacetur veritas necessario exprimenda, vel narratur falsum, quod ad rem confert. Not. autem ex Innocentio c. 20. *de rescriptis*, fieri posse, quod rescriptum impetrans falsum expresserit, aut verum suppressit.

prefferit, dupliciter. 1. per malitiam, & fraudem. 2. per simplicitatem, & ignorantiam.

§. I.

An, & qualiter rescripta vitientur per obreptionem, vel subreptionem?

1407. **C**ommunis doctrina est, quòd rescripta obreptitia, vel subreptitia (nimirum obtentata vel taciturnitate veri, vel allegatione falsi) irrita sint ipso jure, & impetranti, vel pro eo nullam tribuant jurisdictionem, c. Super literis, 20. de rescript. hoc c. in rubrica dicitur difficile, famosum, & clavis totius tituli; ejus Author est Innocentius III. & sic habet: Super literis, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur à nobis, diversos intelleximus diversa sentire; alijs afferentibus, eos debere prorsus carere omni commodò literarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: alijs verò dicentibus, quòd, etsi formam carere debeant in literis nostris expressam, nihilominus juxta vigorem juris sit à delegato iudicis in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos, qui per simplicitatem vel ignorantiam literas à nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi, qui priori modo falsitatem exprimunt, vel suppressunt: in suæ perversitatis peccatam, nullum ex illis literis commodum consequantur, ita videlicet, quòd delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa? nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ, quamvis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus, saltem in forma communi, literas dedissemus, delegatus non sequens formam in literis ipsis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat. Si verò per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, qua tacita vel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum: nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convoca-

Tom. I.

tis, de precum qualitate cognoscat, ut sic in utroque casu eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum, & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat. Idem dicitur in L. Prescriptio, C. Si contra jus, vel utilit. public. Pro cuius doctrinæ intelligentia not. 1. quando dispensatio, vel concessio, per rescriptum expressa, procedit ex ignorantia, vel errore, qui tollat voluntarium simpliciter in concedente, rescriptum, & concessionem in eo contentam, esse ipso jure nullam, ac irritam; talis quippe concessio, sine voluntate concedentis, nullum effectum producere potest. Not. 2. hanc ignorantiam, vel errorem in concedente, nasci posse ex duplici capite. 1. per obreptionem, si nimirum impetrans taceat causam, quæ Pontifici manifestata, impedivisset ejus consensum in petitionem. 2. si falsò exprimat causam, ex qua induci solet Princeps, vel is, à quo pendet obtinere, quod petitur, ad concedendum.

Not. 3. quoties rescriptum impetratur à Principe, ad concessionem in eo contentam inducto per ejusmodi ignorantiam, vel errorem, ex obreptione, vel subreptione prædicta, rescriptum ipso jure nullum esse; quia tunc deficit in concedente voluntarium, seu voluntas, & intentio, sive consensus in postulatum. Concedens enim non consentit in petito, nisi ut subest causa, propter quam concedit, vel nisi absit obex, quo stante non concedit. Hec expressè resolutum est in pluribus capitulis, c. Ex parte, c. Sedes, c. Si proponente, c. Constitutus, c. postulasti, de rescript. c. quia circa, de Consanguin. c. Inter dilectos, de fide instrum. c. ult. de filiis presbyt. in 6.

Et ideo in quolibet rescripto Pontificio, vel expressè ponitur clausula: si preces veritate nitantur, quæ necessariò inest ex juris dispositione in c. Ex parte, 2. de rescript. ibi: in hujusmodi literis intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur: si preces veritate nitantur; ubi vides concessionem pendere à veritate precum; contingit autem eas non niti veritate, sed ab ea alienas esse per suppressionem veri, vel expressionem falsi; ergo per suppressionem veri, vel expressionem falsi, contingit concessionem deficere, deficiente nimirum

Qq 2

nimirum conditione, à qua dependet ; quibus positis :

1410. Not. 4. rescriptum *gratia* reddi nullum, etiam si obreptio, vel subreptio contingat *bonâ fide*, seu sine culpa supplicantis. Quia ubi tale vitium intercedit, in concedente deficit consensus in rem postulatam, etiam si absit culpa supplicantis, ut diximus n. 1408. sed rescriptum continens concessionem, ubi deficit consensus in rem postulatâ, est nullum ; ergo. Constat etiam ex c. *Super literis*, 20. §. *Si verò, de rescript.* Verùm hoc intellige juxta limitationes in sequentibus.

1411. Dices: in c. jam cit. expressè dicitur: quando literæ impetratæ sunt per taciturnitatem veri, aut allegationem falsi, *non dolò, sed solum ex ignorantia, vel simplicitate supplicantium*, delegatum nihilominus, *servato juris ordine* (non autem speciali ipsius rescripti) procedere posse ; ergo ubi bonâ fide contingit obreptio, vel subreptio, rescriptum non vitiat. R. ibi sermonem esse de rescripto impetrato *in forma communi*, interveniente obreptione, vel subreptione circa verum, *cujus manifestatione* ; vel falsum, *cujus veritate cognitâ* Princeps nihilominus *consensisset in id, quod petitur* ; non autem, *quando non consensisset veritate cognitâ, vel eo, quod tacetur, expresso*. Et de hoc, non de illo casu, procedit dictum nostrum in n. 1408.

1412. Ex hoc collig. 1. rescripta obreptitia, vel subreptitia, quæ continent *gratiam*, esse ipso jure nulla, quando tacetur verum, *cujus expressio* ; vel narratur falsum, *cujus veritas cognita* impedivisset Principis consensum in rem postulatam, etiam si ea taciturnitas veri, vel allegatio falsi, bona fide, vel ignorantia, aut simplicitate supplicantium intervenerit. Colligitur per sensum contrarium ex cit. c. *Super literis* ; de quo n. 1407. Collig. 2. ea rescripta *gratia* non esse irrita ipso jure, licet ob simplicitatem supplicantium intervenerit reticentia veri, vel expressio falsi, quando id tale est, ut concedentem *non avertisset à consensu in rem postulatam, etiam si verum*, manifestatum ; & *falsum* allegatum, omissum fuisset ; constat ex n. jam citato.

1413. Dixi: *si intervenit ob simplicitatem supplicantium*. Nam si intervenisset *dolus, & malitia*, censent aliqui rescriptum vitia-

ri in pœnam dolosæ impetrationis: sed contrarium est probabilius ; unde cum indefinite dicitur: *rescriptum dolo impetratum, esse ipso jure nullum, & irritum*, hoc intelligi debet *de rescriptis gratia* per expressum textum c. *fin. de filiis presbyt. in 6.* ubi Pontifex, loquens *de rescripto gratia* super pluralitate beneficiorum, *tacito defectu natalium*, ait: talis dispensatio (cum non sit verisimile Sedē ipsam, cum illo, prædictum patiente defectum, voluisse, *si hoc fuisset expressum*, eidem in pluralitate beneficiorum hujusmodi dispensare) velut per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti. intellige, ut dicemus, saltem quoad eam partem, quam subreptio afficit. Nam rescriptum gratiæ comparatur contractibus bonæ fidei, quibus nocet *dolus* ; ita Zoësius *de rescript. n. 35.* & quidem eo solum casu, quo subreptio, vel obreptio *dolosa* versatur circa verum suppressum, vel expressum falsum, *cujus oppositum à consensu impedivisset concedentem*.

Dices: verum esse, quòd pluribus locis dicatur, *rescripta gratia vitari* per suppressionem veri, *cujus manifestatio* ; vel expressionem falsi, *cujus oppositum*, concedenti cognitum, avertisset consensum in gratiam, sive bona fide, sive dolò impetrata sint, ut dicitur c. *fin. de filiis presbyt. in 6.* ibi: *veluti per subreptionem obrentum, nullius penitus est momenti, c. Postulasti, de rescript.* ibi: *commodum reportare non debet de hujusmodi literis, utpote, veritate tacitâ, impetratis* : omnes tamen hi textus loquuntur solum *de rescriptis gratia in materia beneficiâ* ; ergo extendi non debent ad rescripta gratiæ *in alia materia*, v. g. dispensationum ; patet conseq. Nam in materia beneficiâ, propter ambitionem, jus procedit gravius, & rigorosius prohibet ejusmodi vitium, ut ambitioni via præcludatur, juxta c. *quamvis, de præbend. in 6.* R. C. ant. N. conseq. ad probat. concedo, non debere fieri extensionem, *nisi ratio*, in qua fundatur dispositio juris pro illo casu, *necessaria sit* ; at sic est in præsentia. Nam ratio, in qua fundatur dispositio juris de nullitate rescriptorum gratiæ, quando tacetur verum, vel allegatur falsum, est, *quia sic tollitur consensus in gratiam petitam*, cum ponatur in concedente nasci ex igno-

ignorantia, vel errore circa substantiam; hæc autem ratio concludit necessariò concessione cuiuslibet gratiæ, nata in concedente ex tali vitio; ergo.

1415. Collig. 3. rescriptum iustitiæ dolò impetratum, non esse ipso jure nullum, sed solum irritandum exceptione doli opposita, & probanda; Zoësius n. 34 Quia licet c. Sedes h. t. dicatur: *tanquam mendax preceptor penitus careat impetratis, & c. Super*, eod. *nullum ex literis illis commodum consequatur impetrans*: in his tamen terminis: *penitus, nullum* (esto aliàs importent nullitatem ipso jure, si textus nihil aliud habeat adjunctum) secus est, si aliud adjunctum sit, ut in c. *Super*, eod. ubi expressè dicitur: *nullum commodum consequatur, ita videlicet, quòd delegatus (postquam sibi, super hoc, facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat*; ergo ante hoc non est irrita jurisdictio per rescriptum iustitiæ concessã.

1416. Dices: rescripta gratiæ, dolò impetrata, sunt ipso jure nulla juxta n. 1413, ergo ex eadem causa etiam rescripta iustitiæ. Prob. conseq. nam non minùs in hoc, quàm in illo casu, per ejusmodi obreptionem, vel subreptionem inducitur in concedente ignorantia, vel error, qui tollit consensum in rem à supplicantiibus postulatam. R. C. ant. juxta limitationes in præcedentibus datas; N. conseq. Ad hujus prob. N. assertum. Ratio est, quia, cum impetranti gratiam, rescriptum tribuat jus; non autem impetranti iudicem; atque adeo rescriptum iustitiæ sit minùs præjudiciosum, quàm rescriptum gratiæ, non æquè in utroque casu consensus concedentis alligatur vero, in impetratione gratiæ exprimendo; ergo non æquè intercedit error, qui tollit consensum in utroque, *pari modo*. Ratio est, quia si quis ad eandem causam impetravit iudicem, seu rescriptum iustitiæ; & deinde impetrat secundum, omiffa expressione, *rescripti priùs impetrati*, secundum hoc rescriptum non vitiatur, ut sit ipso jure nullum, si primus impetrans dolò, vel negligentia, non fuit usus illo; sed solum venit cassandum exceptione, quòd subreptitiè sit impetratum, ut dicitur in c. *Si autem 9. & c. Plerumque 23. de rescriptis*. aliàs enim non convalesceret datã negligentia primi impetratoris, ut bene observat Felinus, c. *Ad audientiam, 2. de rescriptis, n. 17.*

Præterea not. 1. rescripta iustitiæ quandoque dari *in forma communi*, nimirum ut iudex datus procedat *servato juris ordine*; quandoque *in forma speciali*, cum certis clausulis v. g. *appellatione remotã*, & similibus. Unde ubi obreptio, vel subreptio, in rescriptis, contingit ex simplicitate, vel ignorantia Oratorum, quin propterea vitiatur rescriptum, ut dictum est n. 1412. delegatus procedere poterit etiam cognitò vitio, *sed in forma communi*, nimirum juxta jus commune; non autem juxta speciale contentum in tali rescripto.

Not. 2. quòd objicienti subreptionem incumbat probatio; ei verò, qui falsum narravit, probatio ejus, quòd tanquam verum obtrusit; sumitur ex L. 2. ff. *de probat.* ibi: *ei incumbit probatio, qui dicit, seu affirmat aliquid actum; non qui negat*; excipe tamen, nisi impetrans, cui objicitur taciturnitas veri, fundatam habeat intentionem suam super narratis. Tum enim non ipse eam probare; sed adversarius contrarium ostendere tenetur; sic Pirhing *de rescriptis, n. 75. in fine.*

Not. 3. quando *in c. 20. h. t.* dicitur, rescriptum *dolosa subreptione extortum*, nihil prodesse impetrantibus, censerique irritum quoad omnia in literis contenta, ut vult Abbas *in cit. c. 20. n. 2.* verum esse, quando vitium versatur vel *circa totum rescriptum*, vel *principalem partem*; non autem, si vitium versetur solum circa aliquas partes, quin tingat alias, *ab illis separabiles*. Nam quoad istas valebit; quia tota ratio nullitatis *in c. 20.* decise est in pænam doli, & malitiæ, in quibus fundatur, non extendendò ultra casum in textu contentum, qui agit solum *de connexis*; ita Zoësius *de rescriptis, n. 30. ex c. Si eo tempore, de rescriptis, in 6.* ubi dicitur: *Si eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandavimus provideri: ad obtinendum curatum beneficium, idoneam non habebas ætatem: tibi, licet nunc legitime effectus sis ætatis, auctoritate literarum hujusmodi (cum tempore datæ ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit provideri, Beneficium autem, sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licite poteris obtinere.*

Not. 4. probabilius videri, quòd solum ea re-

ea reticentia veri, vel allegatio falsi dolosa, quæ suppressit verum, vel exprimit falsum circa causam finalem, vel aliam, rescriptum vitiet, quâ stante, vel sublata Pontifex illud daturus non erat; ita Zoësius *cit. n. 31*. quia ubi hoc non contingit, rescribens non potest dici *invitus*, aut *nolens*; adeoque, ubi tacetur verum, necessarium exprimendum; vel allegatur falsum, cuius oppositum avertisset concedentis animum à concessione; de quo multa *l. 4. decretal. à n. 3162. & seqq.*

1421. Ex hoc collig. 1. rescriptum non censeri subreptitium, si subrepto versetur solum circa causam *impulsivam*, non finalem. Nam gratia non dicitur inutilis propter omissum id, quod expositum non avertisset mentem rescribentis, c. *dudum*, 14. *vers. considerantes*, de *præbend. in 6.* ibi: *considerantes quoque, quod nos exposito nobis de potestate prædicta nihilominus literas gratiosas daremus in partibus illis*: allegatio autem falsi, vel reticentia rei, quæ ommissa esse poterat, & explicare non tenebatur orator, est aliquid tale; ergo. Nā principale, utile, non vitiat per minus principale, inutile, ac separabile.

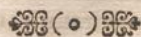
1422. Collig. 2. idem dicendum esse, quando contingit obreptio adjecta per errorem qualitate per modum demonstrationis, si de corpore, seu substantia rei constat, & etiam sine tali errore concessio, vel dispositio eodem modo facta fuisset. Aliud est, si error qualitatis redundet in substantiam; prout exponimus *l. 4. de impedimento ex errore*. In casu autem, quo Procurator, seu sollicitator subreptionem causavit, sine ulla culpa supplicantis, huic non obest dolus alterius; consequenter de simili rescripto idem dicendum erit, quod de impetrato per ignorantiam.

1423. Not. 5. quando dicimus, rescriptum non vitari per subreptionem, vel obreptionem factam ex oratoris simplicitate, si Pontifex æquè concessurus erat, quod petebatur; cognita veritate, debere limitari, ut non procedat, si talis veritatis expressio requiratur tanquam *forma*. Hæc enim etiam in minimis observanda est. Et ideo gratia concessa ad petitionem (non autē motu proprio) non facta mentione beneficij quantumcunque modici, quod obtinebat impetrans, censetur subreptitia, licet hoc expressum non

impedivisset gratiam, c. *Si motu, de præbend. in 6.* ibi: *si motu proprio alicui aliud quod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari. Secus, si ad petitionem illius, vel alterius pro eodem oblatam gratiam huiusmodi facimus, tunc enim (quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam, veluti surreptitiam, vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censetur, cum hoc expressè cautum fuerit in eadem.*

Not. 6. quando allegatis pluribus causis aliquæ sunt veræ, aliquæ falsæ, *citra dolum*, non vitari rescriptum, si allegatæ sint *alternativè*; cum sufficiat ex taliter conjunctis causis unam esse veram, c. *in alternativis*, 70. de *reg. jur. in 6.* ibi: *in alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Si autem allegatæ sint *copulativè*? *scilicet* si causæ, sic allegatæ, tales sint, ut neutra *per se* sufficiat, non valere rescriptum, c. *olim*, 25. *b. t.* sic enim utriusque veritas pertinet ad formam rescripti; secus, si quælibet earum sufficiens sit, ad movendum Pontificem, ut annuat petitis; quia sic causa, qua nititur rescriptum, vera est, quod etiam procedit in rescriptis gratiæ. Nec obstat clausula: *si preces veritate nitantur*; quia respicit causas, quæ concurrunt ad impetrandum rescriptum; non autem etiam eas, sine quibus nihilominus Pontifex rescripisset; ita Zoësius *de rescriptis n. 37.*

Not. 7. quod Judex per rescriptum delegatus, si semel judicavit in causa sibi delegata (v. g. pronuntiavit literas esse subreptitias) licet nulliter, & invalidè, jam functus sit suo officio, nec ipsi conveniat suam sententiam revocare (L. *Paulus*, 1. *ff. de re judic. l. Duo fratres, ff. de penit.*) aut causam reassumere: Secus tamen dicendum est, ubi dispensatio, vel aliud quodvis rescriptum emanavit à sacra Pœnitentiaria pro foro tantum conscientiæ; ita Pyrrhus Corradus *in praxi dispens. Apostol. l. 7. c. 4. à n. 55.* Sed hoc non ita indefinitè procedit, ut exponimus *lib. 4. à n. 2423.*

§. II.

An qualibet obreptio, vel Subreptio vitiet rescriptum?

1426. **Q**uestio est, an ex cuiuscunque veriteticentia, vel falsi allegatione per oratores commissâ, rescriptum ad supplicationem datum, vitietur, seu reddatur nullum, ac irritum? Ad hoc jam responsum est negativè, & dictum, rescripta gratiæ vitari solum, quando verum suppressum, & falsum tale est, ut, veritate cognita, rescribens non concessisset, seu non consensisset in gratiam ab oratoribus postulatam; difficultas tamen est, quæ sint illa, quorum suppressa veritas, vel falsâ allegatio sic avertisset animum concedentis?

1427. **R.** in hac materia *lib. 4. d. n. 1162.* me fecutum, tanquam probabiliorem eorum sententiam, qui docent, illud verum esse de necessitate exprimendū, cuius expressio, *dispositione juris*, vel *receptâ consuetudine*, aut *stylo Romanæ Curie* id exigente, fieri debet; pro cuius intelligentia not. 1. illud *ex dispositione juris* exprimendum esse, de quo est in iure cautum, quod, illo non expresso, Papa postulatū non concederet; ut ibidem dictum est *d. n. 1168.* Huius ratio est, quia voluntas Principis, nisi aliud exprimat, præsumitur talis, qualis est intentio juris, ut notat gloss. in *c. Paratus*, 23. q. 1. Sanchez *l. 8. matrim. D. 21. n. 12.* Barbosa *l. 1. de iure Ecclesiast. c. 3. n. 107.* & alij. Hinc si aliqua qualitas taceretur, quæ ex dispositione juris exprimenda esset, quamvis etiam ignoranter, & absque dolo fieret, gratia vitaretur, & nulla foret; quia jura talis qualitatis expressionem *pro forma*, hoc est, *requisito substantiali* exigunt, ut colligitur ex *c. penult. de rescript.* ibi: Si proponente aliquo, *nondum se beneficium Ecclesiasticum affectum*, super provisione ipsius (*licet minus competens obtinentis*) rescriptum Apostolicum *de hoc mentionem non faciens*, impetretur: illud *veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.* & *c. Si motu proprio*, *cod. in 6. relato hie n. 1423.* ita Sanchez *cit. n. 14.* Layman *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 22. n. 18.* & alij.

1428. Hinc fit, quod rescriptum Papæ datum supplicanti *pro beneficio* impetrando, sit ipso jure irritum, ac nullum, si suppli-

cans expressit falsum, quod non habeat aliquod beneficium, ut expressè definitum est in *c. Si proponente*, relato. ubi vides, quod juris dispositione cautum sit, ne in supplicatione beneficii falsum exprimat, nimirum, quod supplicans beneficio careat: cum tamen habeat, licet exiguum. Similiter non valet rescriptum beneficiale ad beneficium impetratum, *de beneficio impetrantis*, quod prius obtinuit, *non faciens mentionem*, ut dicitur *c. Cum adeo*, 17. *h. t.* Ex quo vides per reticentiam veri (*quod quis jam antè habeat beneficium*) vitari rescriptum gratiæ de supplicanti providendo, adeoque *qualitatē beneficii prius obtenti*, juris dispositione, omnino esse exprimendum; secus rescriptum irritum esset.

1429. Advertendum autem inter rescripta beneficialia, quibus mandatur, ut alicui beneficium conferatur, alia esse *in forma pauperum*, seu *communi*, quibus præcipitur, ut Clericis, sine sufficienti patrimonio, vel beneficio contra canones ordinatis, ab Episcopo provideatur de beneficio, ne cogantur mendicare: alia verò gratiæ, quæ dantur pro alijs non indigentibus; Azor *p. 2. l. 6c. 32. q. 5.* illa etiam vocantur *rescripta justitiæ*, cum æquum sit pauperibus Clericis provideri; quibus positis:

1430. In hac materia not. 1. rescriptum beneficiale *in forma communi*, obreptitium, & invalidum esse, si non fiat in eo mentio *de proprio patrimonio*; ad quod impetrans ordinatus est; secus tamen esse de rescripto gratiæ, *c. Postulasti*, 27. *de rescript.* & *Rebuffus in praxi benefic. tit. de differentiis inter rescripta gratiæ, & justitiæ d. n. 31.* quod verum est, sive ille sit, vel non sit ordinatus ad titulum sui patrimonij; quin hoc necessarium sit in impetrante rescriptum gratiæ, licet ad titulum sui patrimonij ordinatus sit; Pirhing, *de rescriptis n. 60.* ex praxi Romanæ Curie.

1431. Not. 2. tam rescripta beneficialia *justitiæ*, quam *gratiæ* irrita esse; *omissâ mentione Vicariæ perpetuæ, vel alterius beneficii, quod impetrans obtinet*, *c. Postulasti*; 27. *h. t.* & notatum est supra, *esse sit modicum*, *c. proponente*, *eod.* & sive impetratum sit taciturnitate veri, sive expressione falsi, ut colligitur ex *c. Si motu*, 23. *de præbend. in 6.* & sive sit perpetuum, sive temporale; Felinus *c. in nostra*, 32. *h. t. n. 18.* idque

que ex perpetuo stylo Curie requiri ut formam, docet communis cum Pirhing *cit. n. 63. in fin.* Hinc ejus ignorantia non relevat.

1432. Nec sufficit ad cavendam ob- vel subreptionem expressio beneficii, prius obtenti, *utcumque*; sed exprimi etiam debet, *an sit dignitas, an personatus?* &c. nam aliàs irritum est, c. *Ad aures, h. t.* Similiter exprimi debet, *an beneficium*, quod quis habet, sit curatum? c. *Cum in illis, 16. de præbend. in 6.* & Abbas in c. *Ad aures, de rescript. n. 3.* item, *an requirat residentiam perpetuam?* arg. c. *fin. de Cleric. non resident.* item, *an sit juris patronatus?* *Memoch. de arbitrar. Judic. casu 201. n. 71. an electivum?* idem n. 84. *vel unitum alteri beneficio?* idem n. 91. vel si beneficium sit *Ecclesie Cathedralis*, quod non venit nomine beneficii in rescriptis ambitionis, c. *quamvis, de præbend. in 6.* Addunt quidam requiri etiam, ut exprimat *quantitas reddituum annorum* beneficii, pro quo supplicatur; Pirhing *cit. n. 65.*

1433. Not. 3. in impetratione *rescripti gratie* non requiri *mentionem obtenta pensionis Clericalis*, si alicui data sit non in titulum beneficii, sed stipendij, sicut laico; secus tamen est *in rescriptis justitie*. Nam sic tollitur in hoc casu causa concessionis, nempe egestas impetrantis. Not. 4. quando dicimus, in supplicatione pro beneficio, juris dispositione fieri debere mentionem beneficii, si quod orator prius habet, intelligi debere de beneficio *impetrato à Papa*; secus, si ab inferiore; huic enim censentur magis notæ qualitates beneficii, pro quo supplicatur; Felinus c. *in nostra, cit. n. 25. corollar. 29.*

1434. Not. 5. si prius impetratum est rescriptum à Sede Apostolica ad beneficium: in nova supplicatione ejus mentionem fieri debere, licet eidem renuntiaverit, c. *ad audientiam, 31. de rescript.* aliàs irritum decerni debet. Ex quo colliges, esto quis beneficio *obtento* renuntiare non possit sine licentia Superioris, c. *admonet, 14. de renuntiat: posse tamen, literis obtentis* super beneficio vacaturo; Abbas *in cit. c. ad audientiam, n. 3.*

1435. Not. 6. si quis, vi rescripti Papalis, receptus est in Canonicum alicujus Ecclesie, quin præbendam adhuc in illa consecutus sit, debere hujus mentionem facere in

supplicatione pro beneficio alterius Ecclesie, c. *in nostra, 32. h. t.* Ex quo sequitur fieri debere mentionem beneficii, quod quis prius habet, *aut in re, aut jure ad rem*; Abbas c. *in nostra cit. n. 2.* quod verum est, licet injustè illo spoliatus esset, cum habeat actionem illud repetendi; Abbas *cit. n. 10.* Nam qui actionem habet, five jus ad rem petendam, vel recuperandam, ipsam rem habere videtur, *reg. 15. ff. de reg. jur. junctâ glosâ.*

Not. 7. eum, qui beneficium sibi prius ab Episcopo collatum nondum acceptavit, ante acceptationem ejusdem posse aliud impetrare à Papa non factâ mentione prioris, esto sciat collationem prioris; quia sic illius *nec in re, nec ad rem* habet jus absolute; ita Sanchez l. 8. *matrim. D. 2. n. 60.*

Not. 8. rescriptum gratiæ à Papa impetratum contra alicujus Ecclesie consuetudinem, vel statutum, non valere, nisi ejus mentio fiat saltem sub clausula derogatoria: *non obstantibus statutis, vel consuetudinibus contrariis, c. Constitutus, de rescript. & c. Cum aliquibus, eod. in 6.* Et ratio est *ex c. 1. de constitut. in 6.* quia Papa rescribens non censetur velle derogare statuto, aut consuetudini locorum, nisi exprimat; & si statutum juratum sit, clausula esse debet: *non obstante statuto, etiam juramento confirmato.*

Not. 9. in supplicatione pro rescripto beneficii exprimendum esse, quod impetras *sit clericus*. Nam laicus beneficii non est capax, c. *Cum adeo 17. h. t.* quæ mentio jure communi non requiritur, sed semper subintelligitur; requiritur autem ex stylo Curie Romanæ; sic Pirhing, *de rescript. n. 79.*

Not. 10. in supplicatione pro beneficio, debere etiam exprimi *præbendam, & Canonicatum*; cum possit quis habere Canonicatum sine præbenda; vel hanc sine illo. Si tamen Papa mandet alicui conferri Canonicatum in Ecclesia aliqua, non requiritur mentio de præbenda, cum hæc sit consequens Canonicatum; Pirhing *cit. n. 79.*

Not. 11. rescriptum contra privilegium ordini Religioso concessum à Papa, nisi fiat ejus ordinis mentio in illo, irritum esse, c. *Cum ordinem 6. h. t.* Sed not. textum loqui expressè de ordine Cisterciensium;

sum; quamvis idem dici possit de alijs, qui eodem privilegio gaudent. Ex hoc autem habetur, quod Principis privilegium possit præscribere formam futuris rescriptis sic, ut eâ formâ non servatâ rescriptum sit irritum. Si quæras, an etiam fieri debeat mentio privilegij? R. debere fieri in rescripto gratiæ, præjudicante privilegio, non in rescripto justitiæ; hoc enim in judicio elidi potest exceptione, apponendô illi privilegium, c. *Inter, de sent. & re judicat.* Quid autem dicendum in casu mandati contra Regulares cum clausula: *non obstantibus privilegijs quibuscunque, & sub quacunque forma concessis*, constat ex dictis *supr. V. Layman in c. 6. h. t. n. 4. & seqq.*

1441. Not. 12. in impetratione novi beneficij, postquam aliquis se in aliud *intrusit*, vel id *non canonicè obtinuit*, non vitari rescriptum tacita intrusione, vel illicita assecutione, modò faciat mentionem beneficij primi; secus est de rescripto *ad idem beneficium*, ad quod vel per intrusionem, vel non canonicè pervenit; Pirhing *cit. n. 84.* Hæc allata sunt in exemplum rescripti vitiosi ex reticentia veri, seu qualitatis juris præscripto, ac dispositione exprimendæ. Ex quo sequitur, si taceatur aliqua qualitas, quam jura non jubent exprimi, quamvis, si expressa fuisset, Papa difficilius concessisset, non vitari rescriptum; ita Sanchez *l. 8. matr. D. 21. n. 11.* Layman *cit. c. 22. n. 18.* Parisius *de confident. q. 46. n. 54.* & alij, quos citat, & sequitur Vicentius de Justis *de dispensat. matrim. l. 1. c. 4. n. 10.*

1442. Hujus ratio est ex *n. 1427.* Et ideo merito dicit Garcia *de re benefic. p. 8. c. 3. n. 25.* & alij, quòd, si exprimenda essent omnia, quæ retraherent, vel retardarent Pontificem à concessione (licet jure, vel stylò non caveatur, esse exprimenda, nec de jure præstent impedimentum) nulla ferè gratia, seu concessio esset tuta, & certa; & esset valdè durum, & grave, subjacere hujusmodi nullitatibus ipso jure. Unde non immeritò Rodriguez *in Summa, tom. 1. cap. 237. n. 1. conclus. 1.* docet, valere dispensationem, tacitâ veritate, propter quam Papa majori cum difficultate concessisset, nisi jus exprimat, ut dicta qualitas exprimat.

1443. Dixi *n. 1427.* rescriptum vitari ex reticentia.

centia veri, vel qualitatis, quâ exprimi jubent *jura*, vel *stylus Curie*, aut *consuetudo*, id, quod procedit, etiam si Pontifex eo etiam expresso nihilominus consensisset in gratiam, ut docet de Justis *cit. n. 14.* quia præsumitur scientia, & dolus; cum jus commune omnibus pateat, consequenter ignorantia ejus non præsumatur; quod verum est, ubi jus clarum est. Quod autem dicitur *de stylo*, intelligi debet *de stylo Curie inconcusso, firmo, & stabili, & per ipsum Papam specialiter probato, & confirmato*, ut exponemus *n. 1467.* Idem dicendum venit, quando aliqua qualitas de consuetudine Principis exprimi deberet; quod intellige, si legitima sit; tunc enim habet vim legis, L. *Minimè, ff. de legibus*; sic Layman *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 24.* & alij.

Quæstio est, an etiam obreptione, seu falsi expressione vitentur rescripta? affirmativam sequuntur complures apud Sanchez *cit. D. 21. n. 10.* etiam si falsitas versetur *circa causam solum impulsivam*. Nam gratia Principis habet tacitam conditionem: *si preces veritate nitantur*; ergo si à veritate alienæ sunt, gratia redditur nulla. Sed probabilius est, non vitari, nisi per falsitatem expressam excludatur verum de necessitate exprimendum, ut diximus in *n. 1427.* ubi rescriptum ostendimus vitiosum ex eo, quòd supplicans falsò dixerit, *se carere beneficio*; cum exprimere debuisset verum, *se jam aliquod habere*: vel falsò allegatur gradus remotior locò propinquioris; aut pro ratione, impetrandi gratiam, falsò allegatur causa, quæ, si extaret, omnino sufficiens esset ad impetrandâ gratiam, qualis communiter dicitur causa finalis.

Circa hoc not. duplicem esse causam, præsertim dispensationis, quæ per rescripta fit, nempe *finalem & impulsivam*. Finalem vocat Lotharius *de benefic. l. 2. q. 36. n. 28.* quæ funditus, & ex toto movet animum disponentis, aliter verosimiliter non concessuri; vel, ut notat Mantica *de Conjectur. l. 6. tit. 14. n. 7.* propter quam Princeps concedere vult; & ea non existente concedere non vult; quæ proinde resolvitur in conditionem, *sine qua non*; sic Layman, *Theol. moral. l. 1. tr. 4. c. 22. n. 22.* Ex hoc sequitur, quòd falsitas circa causam finalem semper vitiet rescriptum; cum enim per eam ponatur defectus conditionis, *sine qua non*, seu, qua non existente Princeps

ceps concedere non vult, quod petitur, ut dictum est; hoc ipso, quod intercurrat talis falsitas, necesse est corrumpere Principis consensum, sine quo non stat vis, & validitas rescripti; & colligitur ex c. *Si pauper* 3. de *præbend.* in 6. quod verum est, licet absit dolus, & malitia; nam *bona fides*, si intercessit, excusat quidem actum à culpa, sed non à nullitate; quia per bonam fidem non ponitur causa, sine qua non stat in Principe consensus, qui tali casu attenditur, ut rectè notat Sanchez *cit. l. 8. D. 21.* prælettim n. 56.

1446. Causam impulsivam dicunt, ob quam rescribens petita concedit non simpliciter, sed *facilius*; quia nimirum talis est, ut eâ etiam non allegatâ, & absente, spectato merito causæ, Princeps rationabiliter concederet; ita Sanchez *cit. n. 8.* Coninck de *Sacram. D. 33. n. 58.* Lotherius de *re beneficiar. l. 1. q. 45. n. 46.* Ad rationem contrariam in n. 1444. & dictâ clausulam (*si preces veritate nitantur*) non intelligi de causâ impulsivâ; cum ab ea consensus non dependeat, quoad esse simpliciter, ut dictum est; consequenter non transeat in conditionem, sine qua non.

1447. Quæstio altera est, quæ causæ in particulari censeantur *finales*? respondet Sanchez *cit. D. 21. n. 41.* Layman *cit. n. 23.* Bonacina de *legibus D. 1. q. 2. p. 4. n. 8.* Pontius l. 8. c. 17. §. ult. n. 41. & alij, si in supplicatione Pontifici porrecta (pro gratia dispensationis v. g.) allegetur una tantum causa, hanc censerî finalem; ratio est, quia, cum præsumi non possit, Pontificem sine causa dispensare, eo ipso, ubi una tantum causa ponitur, præsumendus est ex illa finaliter procedere. Quid verò dicendum, si plures causæ allegentur *alternativè*, vel *copulativè*, quarum quælibet, aut nulla seorsim ab alijs sufficiens sit? constat ex dict.

1448. Not. autem ulterius. 1. si causæ allegatæ, quamvis sufficientes sint ad concedendum, sic expositæ sint, ut dignosci nequeat, ex qua finaliter processerit concedens, non esse attendendam *intentionem postulantis*, sed *concedentis*; & ubi hæc prudenter colligi potest, secundum eam iudicandum; in pari autem dubio præsumendum pro ea, quæ vera & sufficiens est; cum in tali casu interpretatio fieri debeat, ut potius valeat, quam, ut non va-

leat actus; ita Sanchez *cit. n. 5.* Layman, & alij.

Not. 2. in dubio, an allegata causa censetur finalis, vel impulsiva? censendam esse impulsivam, nisi sola & unica sit allegata propter n. 1447. Nam in dubio præsumendum est pro valore actûs, ut diximus *num. preced.* ita Sanchez *cit. D. 21. à n. 20.* Escobar *Theol. moral. tr. 1. examin. 16. c. 4. n. 124.* Pontius *cit. c. 17. n. 41.* & alij.

Not. 3. tunc causam allegatam censeri per se sufficientem, quando talis est, ut, si etiam sola allegaretur, secundum stylo, & consuetudinem Cancellariæ Apostolicæ, ex ea concedi soleat talis gratia, vel dispensatio in ejusmodi casu; si autem adducatur sola, & non admittatur de stylo, censerî per se insufficientem; ita Pontius l. 8. de *matr. c. 17. §. ult. n. 41.* Et de his, quoad dispensationes matrimoniales, plura dicimus in l. 4. q. ult. p. 2. à n. 2010.

§. III.

An vitietur rescriptum, si culpâ sollicitatoris, vel Officialium Romana Curia, commissa est obreptio, vel Subreptio?

Loquimur de casu obreptionis, vel subreptionis circa causam finalem, de qua n. 1445. Ante resolut. uot. ex Pyrho Corrado in *praxi dispens.* *Apostol. l. 7. c. 4. n. 4.* Pium V. in sua constitutione, & motu proprio, incip: *Cum sicut accepimus, nonnulli sua conscientie prodigi*, &c. ut habetur apud eundem *loc. cit.* decrevisse, ut incurrant pœnas falsi, omnes, & singuli Procuratores, Officiales S. Pœnitentiariæ, & alij quicumque sollicitatores, & scriptores, qui in matrimonialibus dispensationibus impetrandis veritatem facti à narratione, quam ab ipsis partibus acceperunt quoad substantialia, & qualitates necessario exprimendas, diversam faciunt, seu quoquo modo invertunt, immutant, vel depravant, quibus positis:

Quæstio est, an delegatus, cui committitur dispensatio cû oratoribus, procedere possit ad executionem in casu, quo illi sincerè exposuerunt impedimentum inter se existens (v. g. *consanguinitatis*) & super eo dispensari petierunt, si per incuriam scriptoris in rescripto exprimeretur impe-

impedimentum *affinitatis*? Hæc quæstio dupliciter intelligi potest. 1. licet in eo casu impedimentum *consanguinitatis*, ut expressum fuit ab oratoribus, Papæ propositum fuerit. 2. si non *consanguinitas*, sed *affinitas* etiam Pontifici falso proposita est?

1453. Ad. 1. negativè respondet de Justis l. 1. *dispens. matrim. c. 4. n. 44.* Sed contrarium tanquam probabilius amplexi fumus n. l. 4. id, quod etiam tenet Layman l. 1. tr. 4. c. 22. à. n. 26. Diana p. 8. tr. 3. *resol. 63.* Farinacius *consil. crim. l. 1. consil. 92. n. 8.* ac apud eum in *Vol. 2. decision: Rotæ, decis. 270. n. 4.* Ratio est; quia in dato casu *voluntas concedentis*, non procedit ex errore; cum casus ponat, veritatem concedenti sincerè, prout est, expositam esse; secus autem est in secundo casu. Nam in hoc consensus Principis ferebatur in *affinitatis vinculum* dissolvendū, quod non existit inter oratores, nec etiam sub se continet, tanquam aliquid inferius in eadem linea, seu specie, consanguinitatem. Ut autem in primo casu, pro quo judicavimus affirmativè, intelligamur, nos sententiam nostram procedere, quòd eo casu delegatus procederet *validè*, esto nesciret, solius scriptoris vitio exprimi *affinitatem*, loco *consanguinitatis*. Nam *error scribentis* (ex quo non procedit *voluntas concedentis*) non facit, quòd concedens non verè commiserit facultatem in eo casu dispensandi; si autem sciret, impedimento verè proposito Papæ dedisse assensum, & in rescripto *affinitatem exprimi errore solius calami, aut alio vitio scriptoris*, procederet etiam *licitè*; ratio est eadem.

1454. Dices: certum est, ac indubitatum, quòd delegatus non possit egredi fines mandati, nec literas Apostolicas aliter interpretari, quam verba sonent, c. *Cum dilecta, 22. de rescript.* ergo, dum ei præsentatur rescriptum Apostolicum, quò committitur dispensatio super *affinitate*; & ipse ex informationibus habitis reperit, oratores indigere dispensatione super *consanguinitate*, non poterit (errore sic comperto) procedere ad executionem rescripti, quantumvis error non afficiat voluntatem concedentis; sed tantum verba rescripti, quo, loco *consanguinitatis*, *affinitas* scripta est. & antecedens verum esse, quòd non possit *validè*, & *licitè*, quando rescriptum continet errorem, qui vitiat voluntatem,

Tom. I.

seu consensum rescribentis; item, quòd non possit *licitè*, si error sit solum scribentis, nec prudenter præsumere potest, nihil deesse ex parte concedentis: secus, si error sit tantum scribentis; tunc enim *validè* illud exequitur; imò & *licitè*, si constet, vel prudenter præsumere possit, errorem in verbo non esse in consensu, sed tantum in calamo, ut dictum est n. *preced.*

Instabis: ad delegatū, & simplicè Mandatariū non spectat cognoscere de *validitate* vel *invaliditate* literarū Pontificis, & an error in illis irrepsit, aut verba rescripti distrahere ad casus similes, vel minores; sed debet præcisè id exequi, quòd sibi in mandato committitur; sic Corradus *cit. l. 7. c. 6. n. 30.* & alij; ergo, ut possit delegatus *licitè* ac *validè* in eo casu procedere, debet litteras dimittere corrigendas, & interim ab illarum executione abstinere; aliter faciendo, nulliter, & *invalidè* procedet, suam, & oratorum animas illaquendo. & cum dist: *si non constet, aut prudenter præsumat de mente rescribentis, pro concessione petita, & contrario in rescripto solummodo per errorem scribentis expresso*: tranf. ant. *secus*, N. ant. & conseq. Nam etsi in legū interpretatione maximè attendenda sit verborum proprietates, seu legislatoris intentio talis præsumenda sit, qualem verba legis in proprio sensu significant, seu habent juxta communem sensum, ut rectè notat Haunoldus *tom. 1. de jure, & just. tr. 1. contro. 2. c. 1. n. 278.* hoc tamen non procedit, cum aliunde constat de mente legislatoris; & errore, si quis occurrit, commissò solum vel incuriā, vel malitiā scribentis. Nam intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni, ut pluribus exposuimus à n. 940.

Quare negandum est, delegatum (etsi 1456. sciat casum ab oratoribus, ut oportebat, ritè expositum, ac ut talem legitimè propositum Papæ, at hunc in petitum, ut expositum est ab oratoribus, consensisse) si deprehendat errorem in verbis solo vitio scribentis commissum, unum pro alio exprimendo, teneri dimittere literas corrigendas prius; nam in quem finem foret ea correctio, si constet de vera mente concedentis? quam profectò vitium scriptoris invalidare non potest; præsertim, ubi mora, vel dilatio executionis, dum de novo scriba-

R r 2

scriba-

scribatur, & rescribatur oratoribus, multoties est damnosa, & periculosa. Hinc et si verum sit, quod delegatus non debeat rescriptum extendere ad casus non expressos; nec etiam aliter interpretari, quam verba sonent, ut dicitur in cit. c. *Cum dilecta*; id tamen intelligitur, ubi non constat, aliam esse intentionem concedentis, quam verba sonent; secus, ubi scitur, vel iuste præsumitur, vitium esse in verbis ex sola culpa, vel incuria, aut errore scribentis. Tametsi enim verum sit, & formam, & fines, mandati esse diligentissimè custodiendos; at *formam mandati constitui ex nudis verbis, contrarijs intentioni mandantis, & solum ex errore scribentium mutatis, aut falsatis*, omnino negatur.

1457. Unde, quando dicitur, quod delegatus, etsi certus sit de errore scriptoris, *id præcisè debeat exequi, quod sibi in mandato committitur*, ut vult de Justis cit. l. 1. c. 4. à n. 49. distinguendum est: id præcisè debet exequi, quod sibi *ex intentione mandantis verà, & cognitâ committitur*, C. *ex intentione mandantis, per scriptoris errorem falsò expresso*, N. nec enim verba curanda sunt, ubi constat de mente loquentis.

§. IV.

An, & quando error in termino demonstrante, vel taxante, vitiet rescriptum?

1458. Cùm quandoque in rescriptis ex errore apponantur quidam termini per modum demonstrationis, vel taxationis, quæstio est, an rescripta exinde vitientur, quòd ejusmodi terminus non verificetur, sed falsum contineat. Ut res intelligatur, not. verba, seu terminos appositos, censeri appositos *causâ taxationis*, quando sub una tantum conceptione verborum fit rei expressio, ut si dicatur: lego Titio *centum aureos, quos mihi debet Cajus*; si autem sub diversis verborum conceptionibus expressio fiat, censeri appositos *causâ demonstrationis*, ut si Pontifex alicui conferens beneficium dicat: confero Titio beneficium *S. Crucis, in Cathedrali Secoviensi, vacans per obitum Sempronij, quod est de jure patronatus Caj.*

1459. In his exemplis & quidem in primo,

ubi Testator Titio legat centum aureos, & apponit hæc sola verba, *quos mihi debet Cajus*, quin alijs etiam verbis idem exprimat, *legatum* exprimitur sub ea sola verborum conceptione; seu forma, nimirum illos centum, *quos debet Cajus*: & ideo censetur apponi causâ taxandi centenarium aureorum, ut non intelligatur *de quocunque* (cùm fortè habet plures centenos aureos) sed de illo, *quem ei debet Cajus*; unde si Cajus ei nihil horum debet, falsus evadit terminus taxans legatum; & hoc evadit nullum: e contra in secundo *beneficium* per plures verborum formas exprimitur: nempe. 1. per hanc, quòd dicatur *in tali Ecclesia sub tali titulo*; 2. quòd in Ecclesia *vacans per obitum Sempronij*; 3. quòd in tali Ecclesia *de jure patronatus Caj.*; si is in ea non sit Patronus plurium; quibus positus:

Ad quæstionem propositam respondet Sanchez l. 8. *matr. D. 21. n. 36.* quando erratur in qualitate per modum taxationis adjectâ, rescriptum per hujusmodi errorem vitari; non autem si contingat error in qualitate adjecta solum per modum demonstrationis. Idem teneri à Layman cit. c. 22. n. 26. refert de Justis cit. à n. 47. & seq. Verùm hæc ratio, & modus distinguendi taxationem non videtur posse admitti universaliter in rescriptis matrimonialibus. Nam rescriptum mandantis alicui, ut dispenset cum oratoribus v. g. *in secundo gradu* consanguinitatis, in quo se impeditos scripserunt oratores, validum est, licet in re sint tantum *in tertio*; & hoc, non obstante, quòd consanguinitas taxata, seu expressa sit, sub unica verborum conceptione, seu forma, nempe *in secundo gradu*; ac terminus taxans non verificetur.

Ex hoc sequitur 1. quòd error in nomine non vitiet rescriptum, quando constat de persona, cui Pontifex concedit gratiam, sive vocetur Titius, sive Cajus. Nam æquus dispensator respicit meritum causæ, propter quam confert gratiam, ut rectè observat Sanchez cit. D. 21. *num. 37.* idem dicendum vult de Justis n. 55. si error contingat in pronomine oratorum, nisi dispensatio sit in forma pauperum, de qua egimus l. 4. à n. 2280. ne locus sit per fraudem declinandam taxam, quæ veris pauperibus, non autem alijs remittitur. Sequitur

tur 2. quod error in expressione loci non vitiet rescriptum, nisi ubi certus locus est exprimendus *de necessitate*, ut, cum petitur dispensatio in aliquo impedimento matrimonij, *propter angustiam loci*. Tunc enim exprimi debet *locus originis*, cum habeat rationem causæ finalis; de quo expresso agimus l. 4. à n. 2071. In alijs autem solum requiritur expressio *diæcesis*, de quo pariter dictum est lib. 4. à n. jam cit.

1462. Circa hoc autem not. 1. à Vincentio de Justis l. 1. *in praxi dispensat. matrim. c. 4. n. 69.* tradi, quamvis Papa cum eadem facilitate dispensationem committeret *Ordinario domicilij Oratorum*, si hoc in supplicatione sibi porrecta expressè petum fuisset; nihilominus, quando id non fuit petum, Papam semper intendere dispensationem committere *Ordinario originis oratricis*, ut se conformet dispositioni Concilij Tridentini *sess. 22. de reform. c. 5.* ubi decernitur, hujusmodi dispensationes *Ordinario oratricis* esse committendas; qui tum ibi, tum paulò ante notaverat, per *Ordinarium oratricis*, hìc intelligi *Ordinarium originis*; non *domicilij*. At cit. loco Tridentini nihil aliud habetur, quàm *dispensationes, extra Romanam Curiam, committendas esse Ordinariis illorum, qui eas impetraverint*: sed, licet hìc Concilium non determinet, an hoc intelligat de *Ordinario originis*, vel *habitationis*, & sic videatur sufficere, quilibet ex illis Ordinarijs, prout tenere videtur Sanchez l. 8. d. 35. n. 5. apud Corradum mox citandum c. 5. n. 25. Sententiam tamen Vincentij, *independenter à Tridentino* apud eundem loco cit. tenent Parisius *de resignat. Benefic. l. 8. q. 7. n. 46.* Rebuffus, Merolla, & alij, id, quod etiam expressè tradit Pyrius Corradus *in praxi dispensat. Apost. l. 7. c. 5. causam reddens ibid. n. 26. quia mens ipsius Pape, ejusque Concellarie ex inconcusso stylo, usu & ordine committendi harum dispensationum literas, est semper earundem executionem committere Ordinario oratricis*; hoc autem intelligi de *Ordinario Originis* habetur *ex eod. dict. l. 7. c. 7. n. 8.* ibi: quod si contingat aliquando à sollicitatoribus in urbe, ignorari locum, unde Oratores orti sunt, ne propterea expeditio differatur, absque eo, quod apponatur locus, sufficit narrare, quod, cum dicta oratrix in locis, ex qui-

bus ipsa, & Orator predictus orti existunt, in dicta diæcesi existentibus, etiam de uno ad alium se transferendo, propter illorum angustiam, virum sibi non consanguineum &c. sicut etiam dicitur, quando narratur, oratricem domicilium contraxisse in alio loco, etiam alterius diæcesis, tunc enim petenda etiam est dispensatio ob angustiam utriusque loci, scilicet *originis, & domicilij*; sic Corradus cit. qui sub Paulo V. pluribus annis fuit de Collegio Dominorum Officialium, tam matrimonialium, quàm aliarum dispensationum in Cancellaria Apostolicæ, qui *ead. lib. 7. c. 5. à n. 30.* clarissimè tradit in casu à me posito, exigi mentionem de *Diæcesi originis, & huic originis Ordinario censerì dispensationem committi*, quando non petitur, ut fiat *Ordinario habitationis*.

Not. 2. expressionem *diæcesis oratorum* 1463. necessarium esse non solum in impetrationibus dispensationum matrimonialium, sed etiam aliarum gratiarum; sic de Justis cit. n. 67. cum Sanchez l. 8. matr. D. 21. n. 39. intellige autem *de diæcesi originis*, non *domicilij*, propter rationem *in num. preced.* sed cum apposita ibidem limitatione. Et omnino probabilius est, rescriptum vitari per errorem *in diæcesi*, si ex eo procedat voluntas concedentis; hæc enim fertur in diæcesanum, sibi expositum; ne mandatum Pontificis trahatur ultra intentionem mandantis, contra L. *Non omnis, ff. si certum petatur*; secus si error solum sit scribentis unam pro alia, si in verâ diæcesin consensit Papa, ex dictis n. cit.

Sequitur. 3. mentionem *de qualitate* 1464. oratorum (v. g. an sint nobiles, an de genere nobili procreati, an illustres, vel Principales, aut ex Principalioribus oppidi, an saltem ex honestis familijs?) duobus tantum casibus esse necessariam. 1. si talis qualitas allegetur, tanquam causa finalis, de qua n. 1445. Deinde, si supplet debet aliam, quæ aliàs apposita fuisset, & probanda corâ delegato, qualis est clausula: *ob angustiam loci*, cum altera: *& si extra* &c. de quibus V. lib. 4. à n. 2071. Sequitur 4. non vitari rescriptum, si laborans *pluribus impedimentis* v. g. voto, & affinitate, successive, super singulis impetrat rescriptum; esto non proponat simul omnia *in una supplicatione*; ita Navarrus l. 4. *consil. tit. de Conf. consil. 1. Sd, V. Dispensa-*

spensatio, n. 16. Salas, *de legibus* D. 20. *sect.* 5. & alij.

1465. Contrarium sentire videtur de Justis *cit. l. 1. c. 4. à n. 87.* quando tendunt ad unum finem v. g. obtinendam dispensationem matrimonialem, & sunt ejusdem rationis, & utrumque publicum est v. g. duplex consanguinitas, vel affinitas. Ratio ipsius est, quia plura impedimenta, ejusdem rationis, tendentia ad unum finem, uno alterum augente, fortius ligant, quam unum; & Papa difficilius dispensat cum habente plura impedimenta, quam unum. 2. quia plura impedimenta simul conficiunt quandam indecentiam, ac repugnantiam cum matrimonio contrahendo, majorem, quam singula.

1466. Verum *re. ad 1.* ex eo, quod Pontifex in aliquo casu *difficilius*, seu non æquè facile dispensaret, si notitiam haberet alicujus circumstantiæ, quæ tacetur, non argui nullitatem rescripti, si nihil eorum omisum sit, quæ necessariò exponenda sunt, ut constat ex dictis; & expressè tenet ipse de Justis *cit. n. 10. & seq.* Deinde plura impedimenta *diversæ rationis* esto tendant ad eundem finem, possunt *successivè* exponi non obstante, quod fortius ligent in multiplici specie vinculi, ut fatetur de Justis *cit. n. 93.* cur ergo, si sint *ejusdem rationis*, & constituunt unum duntaxat specie impedimentum, cum sola distinctione in numero. Ad alterum *re.* repugnantiam, quam relatè ad matrimonium, habent plura impedimenta ejusdem rationis, quæ sunt juris tantum Ecclesiastici, non esse ex natura rei, seu naturalem; sed tantum legalem, nimirum ex dispositione juris, hæc autem major est, ubi concurrunt plura diversæ rationis, ac distinctæ speciei, quam distincta solo numero; & tamen illa possunt *successivè* proponi.

1467. Dices: sic exigi de stylo Curie, ut simul eadem supplicatione exponantur, esto sint ejusdem rationis, si tendant ad eundem finem ineundi matrimonij; sic de Justis *cit. n. 89. in fin. re. stylum Curie*, cum sit quid facti, egere probatione; & dato etiam, quod probaretur, adhuc non inducere necessitatem alijs iudicijs, & Tribunalibus extra Curiam, illum servandi, aut sequendi, nisi hujusmodi stylus sit *scriptus, probatus, notorius, & speciali decisione, ac declaratione Pontificis confir-*

matus, prout in his ipsis terminis docet de Justis *cit. l. 1. c. 4. à n. 344.* & apud eum Cævallos *qq. comm. Contra. comm. q. 737. n. 2.* Ferretus, Gratianus, Boëtius, & alij, cum stylus maximè variabilis sit, ita ut ad mutationem Papæ, & Auditorum varietur; unde dictum stylum, modò *album*, modò *nigrum* appellant Parisius, Gomes, Cævallos, & alij ibidem citati; & ideo pro stylo accipi debere juris interpretationem docet Lother. *de re benef. in Apparatu n. 74.* at stylum, pro casu præsentis allegatum, nullatenus probat de Justis, prout illum esse debere exigit hic Author; ergo per illum nihil probat.

§. V.

An rescriptum vitietur, non factâ mentione impetrati prius rescripti super eadem re?

IN tribus tantum casibus necessariam esse mentionem prioris dispensationis obtentæ, docet de Justis *n. 105. 1.* quando casus est à jure expressus. 2. quando ea mentio necessaria est, ut concedens non ignoret totum impedimentum, super quo dispensatio petitur. 3. quando in secunda dispensatione petitur major gratia super eo, in quo prius quis fuit dispensatus. *Exemplum primi est*, si Clericus dispensatus ab obligatione residendi quinquennium, cum jure interim percipiendi fructus, deinde super eadem re peteret novam gratiam. *Secundi*, quando dispensatus in voto, ut possit inire matrimoniū, soluto matrimonio peteret dispensationem iterum ineundi matrimonium. *Tertij*, quando illegitimus dispensatus ad beneficium, peteret dispensari in pluralitate beneficiorum; sic de Justis *cit. n. 105.*

Verum hæc doctrina hujus Authoris ab alijs non admittitur sic *indefinitè*. Nam secunda dispensatio majoris gratiæ super eadem re, super qua quis ante dispensatus fuit, valida est, licet nulla mentio primæ facta sit, si allegata fuit nova, & sufficiens ad illam obtinendam causâ, si Pontifici mentione prima dispensationis factâ, ex illa motus nihilominus consensisset; ratio est ex *n. 1466.* ita Sanchez *l. 8. matr. D. 22. n. 12.* & complures alij. Secundò, qui impetravit dispensationem ineundi matrimonium

nium cum consanguinea, solutóque matrimonio petens dispensari ad eundem finem cum alia consanguinea, validè obtinet secundam dispensationem non facta mentione primæ, ut tenet ipse de Justis *cit. n. 201.* & apud eundem Sanchez *l. 8. D. 22. n. 13.* Bonacina de legibus *D. 1. q. 2. p. 8. n. 6.* Pontius, Layman, & alij, quorum ratio est, quia hæc dispensationes sunt super diversis matrimonijs.

1470. Tertio, dispensatus ad matrimonium cum consanguinea, si mutato consilio, & non contracto matrimonio cum illa, petit dispensari cum alia consanguinea, validè impetrat secundum rescriptum non facta mentione prioris gratiæ, ut docent prædicti Authores, ob eandem rationem, quia dictæ gratiæ forent super diversis matrimonijs; quod idem procedere vult Sanchez *cit. D. 22. n. 5.* Gratianus *disceptat. forens. tom. 5. c. 827. n. 14.* Fragosus *p. 1. l. 3. D. 6. n. 79.* & alij, in casu, si, constitutus in sacris, dispensatus ad matrimonium, post hoc peteret secundò dispensari ad ducendam consanguineam, vel affinem, facta mentione dispensationis primæ. Igitur in eo solùm casu reticentia dispensationis prius obtentæ super aliqua re, rescriptum secundæ dispensationis super eadem re, continentis majorem gratiam, quando id exigitur dispositione juris, vel stylo Curie, de quo *num. 1443.* aut legitima consuetudine, ut diximus *n. jam cit.* hinc, licet major gratia sit, ultra prius concessam in aliqua materia, rursus aliquid concedere super eadem, si & pro hoc causa per se sufficiens afferatur: ex hoc tamen non concluditur, reticentiã prioris gratiæ vitari secundum rescriptum ex defectu causæ finalis; sed solùm ex defectu non expressæ qualitatis, quæ juris dispositione fuisset exprimenda; at nullus extat juris textus indefinitè disponentis in illis tribus casibus (*n. 1368.* allegatis) exprimendam esse qualitatem obtenti prius rescripti; ergo.

1471. Inter alia porro signa colligendi, quòd aliqua qualitas de jure exprimenda sit in supplicatione, illud etiam ponitur, si jura specialiter prohibeant, ne tali casu, vel circumstantiã occurrente dispensatio concedatur. Nam ejusmodi casu, & tali circumstantiã concurrente, ubi dispensatio petenda est, ea circumstantia in supplicatio-

ne exprimenda erit de necessitate, seu jure sic exigente. Hinc, quoniam in Concilio Trid. *sess. 24. c. 5. de reform. matrim.* specialiter prohibetur, ne dispensetur cum illis, qui scienter, & clandestinè matrimonium contraxerunt *intra gradum prohibitum*, & consummare præsumserunt, volentes dispensari ad validandum tale matrimonium, de necessitate, seu jure sic exigente (Tridentinum enim facit jus commune, teste Sanchez *l. 8. matr. D. 2. n. 12.*) facere debent mentionè illius circumstantiæ matrimonij sic contracti, & consummati. Licet enim Pontifex non obstante tali prohibitione Concilij, posset absolutè dispensare (cùm sit supra Concilium) non tamen unquam vult, nisi exprimat, agere contra illam dispositionè Conciliarem, cui potius intendit se conformare, ut notavimus alibi. Idem dicendum est, si prædicti oratores contraxissent matrimonium factò, & consummassent eã intentione, ac sine, ut sic facilius obtineant dispensationis gratiam. Nam & hac circumstantia concurrente prohibetur cum illis dispensari, ut notavimus *l. 4. decretal. quest. ult.* ita Sanchez *cit. l. 3. D. 45. n. 3. & l. 8. D. 21. n. 15.* Salas de legibus *D. 20. sect. 15. n. 116.* & alij. Plura porro exempla eorum, quæ juris dispositione (consequenter de necessitate) exprimenda sunt, dedimus in præcedentibus.

1472. Cæterum plures sunt casus expressi in jure, ubi rescriptum secundum vitatur non facta mentione rescripti prius obtenti. Nã 1. si rescriptum justitiæ fuit impetratũ mutuo partium consensu, non valet secundum super eadem re impetratum per unũ ex illis, non facta mentione prioris, c. Cæterum 3. h. t. & quidem secundum omnes clausulas mutabiles in illo contentas; sic Menochius de arbitrar. casu 202. à n. 69. Secundò, si post rescriptum commissionis ad lites ab uno impetratum, alter litigantium impetret aliud super eadem causa, non facta mentione prioris, attenditur primum, non secundum, per c. Cæterum, 3. h. t. Unde in tali casu posterius non derogat priori; sic Menochius *cit. à n. 64.* quod verum est, re etiam adhuc integra, seu licet lis per primum rescriptum non sit inchoata; aliàs non diceretur attendendum præ secundo; & verius est, hic per primum intelligi, quod primum est impetratio-

zione, non præsentatione, ut pluribus ex ipso textu colligitur, de quo Barbofa *in cit. c. Cæterum*, n. 3.

1473. Not. tamen, si quis secundum rescriptum justitiæ contra se productum in judicio, elidere vellet, exceptione omiſſæ mentionis de rescripto prius impetrato à se super eadem causa, non admitti exceptionem, si is, contra quem excipitur, ostendat, impetratorem primi rescripti, dolò, vel negligentia illo prius usum non esse, per c. *Si autem*, 9. h. t. intellige *intra spatium unius anni*, ut habet rubrica c. *Plerumque*, 23. eod. licet hic terminus non exprimatur in nigro, seu in textu, ut ait Barbofa *in cit. c. 9. n. 2.* sed non bene, ut patet ex textu. Sed, esto non esset, ut putat; præsumitur tamen, quando intra hoc tempus uti potuit, & usus non est. Et hoc speciali dispositione juris; non autem ex eo, quòd secundum rescriptum convalescat tractu temporis. Plura super his videri possunt *lib. 4. decret. p. 2. quæstionis ultime.*

ARTICULUS VI.

De interpretatione rescripti.

1474. Communi tenet, omnia rescripta esse stricti juris, ut monumum superius n. 1381. quod accipe secundum ibidem dicta; consequenter sic interpretanda, ut jus commune quàm minimè lædatur, intellige de contrarijs juri communi. Hinc omnes rescriptorum clausulæ revocari solent ad terminos juris communis; Zypæus *l. 1. respons. 3. n. 8.* Princeps enim, nisi disertis verbis exprimat, nunquam censetur aliquid statuere contra jus commune, minùs derogare alterius juri quæsito. Cùm tamen in hoc inter rescripta *justitiæ*, & *gratiæ* non sit eadem interpretationis ratio per omnia tenenda (constant enim diversis etiam clausulis, & sine) de utroque breviter dicendum venit.

§. I.

De interpretatione rescripti justitiæ.

1475. Prima regula traditur, quòd rescripta justitiæ interpretanda sint secundum jus commune, ne illi derogent, etiam si

(ut hoc servetur) necessarium foret à verborum proprietate recedere, vel clausulam adjectam transponere, habetur in c. *Causam, de rescript.* Nam rescripta *justitiæ* emanare solent secundum jus commune; adeoque non debent aliquid continere contra ipsum (aliàs non differrent à privilegijs, vel dispensationibus) nisi id exprimat rescribens; sic glossa *in cit. c. in notandis.*

1476. Altera est, in his faciendam interpretationem strictam, cùm derogent jurisdictioni ordinariorum Judicum, & lites sint restringendæ. Not. tamen, quòd *personæ*, contra quas impetratum est rescriptum, uti & *res*, *solum generaliter expressæ*, à Judice delegato in citatione specificè exprimendæ sint; Pirhing, *de rescriptis*, n. 18. Nam expressum specialiter plus roboris habet, quàm quod generaliter; Barbofa in c. *Si adversus, de hæreticis*, n. 2.

1477. Ex quo sequitur, rescriptum justitiæ adversus certam personam, vel causam, cum generali clausula: *Super his, & quibusdam alijs*, non debere extendi ad majores, vel graviores, sed tantum *similes*, vel *minores*, nisi aliud colligatur ex intentione, & mente disponentis, ut notavimus de *interpret. leg. Supr.* Nam clausula generalis, seu indefinita subsequens ordinariè restringitur ad similia. Hinc dictio: *alius*, vel *alia*, est implicative *similium*; non autem *majorum*; ita Layman c. *Sedes, de rescript.* Sequitur. 2. Colonum, casibus fortuitis renuntiantem, quibusdam in specie expressis, cum adjecta clausula: *& cæteris casibus fortuitis*, non intelligi de *insolitis*, vel *majoribus his, qui expressi sunt*, arg. c. *Sedes, cit. & Clem. 2. de procurat.*

1478. Sequitur. 3. dispensationem cum Titio factam, ut *quæcunque beneficia simplicia*, quæ sunt intra utramque v. g. Styriam, Salisburgo subjectam, consequi possit; & postquam ad 25. annum pervenerit, etiam *duo curata*, vel aliàs *incompatibilia*, ubivis locorum existentia; quoad hanc generalem, restringendam esse ad *existentia intra utramq. Styriam Salisburgo subjectam*; sic Everard. *in locis argumentorum*, loc. 5. Sequitur 4. quòd Episcopus dicens: *donò tibi prædium, & omnia jura inibi, mihi competentia*, non intelligendus sit etiam sub ea generali clausula, donare, *nisi jura temporalia*; adeoque non jus